

Měřínský, Zdeněk; Sulitková, Ludmila

Symposium o nejstarších dějinách Bratislavy

Archaeologia historica. 1987, vol. 12, iss. [1], pp. 422-424

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139720>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20241016

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

stavbu 3,4 × 5,5 m s pecí, interpretovanou jako šperkařská dílna, zabývající se výrobou a distribucí kovových, skleněných a kostěných ozdob, jejichž bohatá kolekce, vrocená do pokročilého 11. století, zde byla též při výzkumu získána.

V dalších vystoupeních R. Krajíc popsal technické objekty ze Sezimova Ústí, města, které zaniklo na počátku husitské revoluce v roce 1420, a to jmenovitě kovárnu a v nálezech z našich zemí dosud ojedinělý pivovar. M. Slivka se zabýval zjištěnou zvonářskou dílnou 15. století z Trenčína a pecemi na pálení vápna, odkrytými v okolí zřícenin kartuziánského kláštera a kostela sv. Jana Křtitele u Letanovic (okr. Spišská Nová Ves), jenž existoval ve 14. až 1. polovině 15. století. Několik příspěvků bylo zaměřeno na podrobné rozbor nalezených archeologických artefaktů. K. Stránský a J. Merta podali sdělení o studiu hřebů z objektu pod hradem Aueršperkem (okr. Žďár nad Sázavou) a Z. Rasl přednesl závažný příspěvek o typologii a technologii středověkých závěsných zámků.

Stejně jako v minulých letech byla na semináři hojně zastoupena problematika středověkého hornictví. J. Labuda hovořil o technických objektech z Banské Štiavnice, K. Stránský informoval o experimentálních rýžovacích pokusech u Opatova (okr. Třebíč), které provedl spolu s kolektivem dalších spolupracovníků s cílem ověřit koncentraci zlata v náplavech a jeho ryzost, která se pohybovala mezi 22—23-karáty. Jedná se o oblast středověké těžby zlata, jež byla tématem několika vystoupení na předchozích seminářích (M. Matějík, J. Merta, Z. Měřinský). Dolování u Deblína (okr. Brno-venkov) se týkala přednáška R. Vermouzka.

Seminář měl již tradičně dobrou úroveň a přinesl řadu nových poznatků, které budou péčí Technického muzea v Brně zveřejněny ve sborníku Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami.

ZDENKA HIMMELOVÁ—ZDENĚK MĚŘINSKÝ

Symposium o nejstarších dějinách Bratislavy

Problematika počátků měst stojí v popředí zájmů jak historického bádání v nejširším slova smyslu, tak i speciálně archeologie. Významným přínosem ke studiu geneze měst bylo „Sympóziium o najstarších dejinách Bratislavy“ konané 28.—30. října 1986 v zařízení Národního výboru hlavního mesta SSR pod záštitou primátora ing. Š. Bartáka, CSc.

Na první den jednání byl zařazen rozsáhlý blok přednášek věnovaný nejstaršímu úseku historie města poznávanému především a takřka výhradně na základě pramenů archeologických. Otevřel jej akademik B. Chropovský přednáškou o nejstarší minulosti Bratislavy a na něj navázal dr. B. Polla, CSc., příspěvkem o archeologické topografii města. Pak následovaly referáty podávající přehled archeologického bádání v jednotlivých pravěkých a protohistorických obdobích až do doby římské, která představovala výrazný úsek v sídlištním vývoji, spojený se zásahem antické civilizace na území města a do jeho nejbližšího okolí (referovali akademik J. Dekan, univ. prof. dr. B. Novotný, CSc., univ prof. dr. R. Hošek, CSc., dr. L. Zachar, dr. D. Rexa, dr. K. Pieta, CSc., dr. V. Plachá, CSc., a dr. T. Kolník, CSc.).

Velká část příspěvků se týkala slovanského období, kdy bratislavská oblast hrála důležitou roli zejména v období Velké Moravy. Úvodní vstup do celé problematiky přednesla doc. dr. T. Štefanovičová, CSc. Naznačila vývoj osídle-

ní v oblasti a jeho periodizaci od nově zjištěných časně slovanských nálezů z Dúbravky přes pohřebiště ze 7.—8. století po rozsáhlou aglomeraci 9.—10. století s centry, jako byl Bratislavský hrad a Devín, doložené i písemnými prameny, až po další osudy slovanského osídlení v době začlenění regionu do rámce uherského státu. Na T. Štefanovičovou navázali dílčími koreferáty další badatelé. Dr. D. Rexa informoval o nejnovějších výzkumech v Pálffyho paláci, dr. A. Avenarius, CSc., rozebral podrobně nejstarší slovanské osídlení ve světle písemných pramenů a dr. V. Plachá, CSc. s dr. I. Kellerem a ing. arch. J. Hlavicovou hovořili o poznatcích získaných při výzkumu slovanského osídlení Děvína. Důležité je zde zejména novým revizním výzkumem ověřené datování kostela na temeni hradní vyvýšeniny do velkomoravské periody. Kolem něho byly zachyceny i středohradištní hroby.

V závěru prvního dne rokování vystoupili se svými příspěvky badatelé z Prahy a Brna, kteří seznámili přítomné se současným stavem poznatků o genezi těchto měst. Dr. J. Kejř, CSc., se zamýšlel nad obecnými otázkami a definicemi městského organismu, zejména z hlediska právního v konfrontaci s jinými sídlištními typy i z hlediska postupné geneze městského organismu a jeho chronologie. Doc. dr. I. Hlaváček, CSc., věnoval pak pozornost funkční analýze sídel a městských komunit, které je možno označit za rezidenční, včetně jejich jednotlivých znaků. Tyto obecné rysy doložili pak oba badatelé konkrétně na příkladech z Prahy. Brnu byl věnován příspěvek dr. Z. Měřínského, který nastínil sídlištní vývoj v prostoru nynějšího Velkého Brna od doby stěhování národů do vzniku plně institucionálního města 13. století, a na něj navázala dr. L. Sulitková, CSc., jež soustředila svůj zájem na řešení otázek původu brněnských patricií a na místopis města v jeho počáteční fázi ve vztahu k první generaci patriciátu.

Archeologické problematiky se týkalo následujícího dne vystoupení dr. P. Baxy o vývoji osídlení Bratislavy v 10.—13. století s přihlédnutím k vývoji životního prostředí města a ing. arch. J. Hlavicová sdělila přítomným poznatky o postavení Děvína ve stejném časovém rozpětí. Tématika stavebně historického průzkumu byla obsahem přednášky ing. arch. A. Fialy, CSc., o urbanismu Bratislavy do konce 13. století a dr. M. Melicherčík s dr. P. Baxou hovořili o věžových domech zjištěných na území středověkého města. Dr. V. Sedlák, CSc., sledoval ve svém vystoupení centrální postavení Bratislavského hradu do konce 13. století a další dvě vystoupení se týkala jazykové problematiky. Univ. prof. dr. R. Krajčovič, DrSc., se zaměřil na slovanský název města a na slovanská toponyma v jeho nejbližším okolí a dr. M. Majtán, CSc., rozebral místní názvy na jih od Dunaje.

Poslední den jednání symposia odezněl referát o sídlištním vývoji starého města proslavený dr. V. Jankovičem, CSc. a vyvrcholením bylo vystoupení dr. V. Horvátha, který na základě kartografického zpracování písemných i archeologických pramenů podal obraz postupného vývoje majetkové držby na území Bratislavy v 9.—13. století. Tento blok přednášek doplňovaly koreferáty a diskusní příspěvky dr. M. Stieberové, CSc., o předpokladech vzniku bratislavských předměstí, doc. dr. D. Lehotské, CSc., o sociálním vývoji města, doc. dr. J. Nováka, CSc., o nejstarší pečetě Bratislavy a dr. H. Hudákové o doznačních listinách konce 13. stol. a jejich mladších konfirmacích vztahujících se k pozemkovému majetku bratislavského rychtáře Jakuba. Poté následovala bohatá volná diskuse.

Věcné shrnutí třídního jednání, které podalo plastický obraz o dějinách Bratislavy a vývoje osídlení celé oblasti od pravěku po vrcholný středověk, provedl dr. R. Marsina, DrSc. Součástí symposia byla i exkurse na archeolo-

gické lokality — hrad Děvín, římskou stanicí Gerulatu (nynější Rusovce) a římskou stavbu (lázně) v Bratislavě-Dúbravce.

Za vzorné uspořádání celé akce patří dík pořadatelům, jmenovitě řediteli Archívu hlavního města SSR Bratislavy dr. V. Horváthovi a jeho spolupracovníkům. Ke kladům patří i skutečnost, že proslovené referáty mají být v nejbližší době publikovány ve zvláštním sborníku.

Z. MĚŘÍNSKÝ—L. SULITKOVÁ

Zasedání sekce pro dějiny skla ČSSA

Ve dnech 10. a 11. 3. 1986 proběhlo v Praze zasedání sekce pro dějiny skla ČSSA, věnované tentokrát problematice renesančního skla z archeologických nálezů. V rámci zasedání byly předneseny referáty o nálezech renesančního skla z Pražského hradu (J. Žegkitz), Plzně (F. Frýda) a Olomouce (J. Bláha). K otázkám datování renesančního skla proběhla obsáhlá diskuse. Příspěvkem k metodice výzkumu byl referát E. Černé, shrnující dosavadní výsledky geofyzikální prospekce sklářských hutí v oblasti Krušných hor. Zasedání bylo doplněno prohlídkou bohatých nálezů skla z archeologických výzkumů Pražského hradu a prezentací nejnovějších objevů v hradním areálu.

ZDENKA HIMMELOVÁ

Kolokvia „Mediaevalia Archaeologica Bohemica“ v roce 1986

V roce 1986 uspořádalo Oddělení středověké archeologie ARÚ ČSAV v Praze za spolupráce Komise pro středověkou archeologii při ČSSA a za podpory ředitelství ARÚ v pořadí páté a šesté kolokvium, věnované aktuální problematice kultury středověku. Páté kolokvium proběhlo dne 20. 2. 1986 a zabývalo se problematikou vztahu archeologie a etnografie. Diskusním tématem byly otázky spojené s raným českým státem. P. Charvát z ARÚ ČSAV v úvodním referátu charakterizoval „náčelnictví“ jako nejvyšší politický útvar rodové společnosti a pokusil se některé rysy této instituce aplikovat na raný velkomoravský a později český vývoj. Naproti tomu J. Kandert z Náprstkova muzea zaujal ve svém koreferátu k takovému pokusu poněkud skeptičtější stanovisko. Diskutující se však shodli, že při nedostatku písemných pramenů k raným fázím našich národních dějin jsou takovéto, byť poněkud protichůdné konfrontace mimořádně užitečné, inspirující a tudíž potřebné. Problematiky výzkumu zaniklých středověkých vesnic se dotklo šesté kolokvium. N. Wand a U. Weiss přednesli bilanční referát o archeologickém a historickém výzkumu zaniklé středověké vesnice Holzheim poblíž Fritzlaru (NSR). Výzkum vesnice, tvořící se asi od doby kolem r. 700 (na místě již dříve osídleném přibližně od r. 200) a zaniklé na počátku 15. století, naznačil velké možnosti studia nejen hmotné kultury, ale i otázek širších, jako je např. geneze vesnice samé i jednotlivých dvorů. Zvláště tato tematika má značný dosah do bádání v Československu, neboť právě otázky vzniku hromadné vsi vrcholně středověkého typu, stejně jako problém tzv. franského dvora, jsou stále diskutovány. Z hlediska starších diskusí o vlivu franského dvora do slovanského prostředí se i po výzkumu v Holzheimu ukázalo, že ani v poslední fázi života vrcholně